

Päihdepalvelut ja sote. Kommenttipuheenvuoro Kari Haaviston ja Markku Tervahaudan esityksiin.

TARINOITA ELÄMÄSTÄ JA IHMISISTÄ. PÄIHDETYÖN SEMINAARI

Kuopio 5-6.11. 2015

Riikka Perälä, VTT

Päihdeasiamiestoiminta

Kehittämisen- ja edunvalvontakoordinaattori

EHYT ry.

Esityksen sisältö

- Perus- ja sosiaali oikeudet sotessa
- Saavutettavat, riittävät ja tarpeenmukaiset palvelut
- Asiakkaat ja ammattilaiset sotessa

Päihdepalvelut muutoksessa –miten näkyy päihdeasiamiehelle tulleissa yhteydenotoissa

- **tarpeenmukaista hoitoa/ kuntoutusta ei ole saatavilla riittävästi**
- hoitoon on joutunut jonottamaan liian pitkään
- **laitoshoitoon vaikea päästä ja tarjotaan liian usein riittämätöntä avohoitoa laitoshoidon sijaan**
- lyhyet hoito- ja katkaisujaksot eivät ole aina riittäviä ja ongelmia hoitojatkumoiden toteutumisessa
- **pompottelua ja vastuun siirtämistä taholta toiselle**
- hoitoa/kuntoutusta koskevien päätösten pitkittyminen ja puutteelliset perustelut
- **huonoja kohtelua tai huonosti perusteltuja menettelytapoja** omaiset ja läheiset eivät saa aina riittävästi apua

Perus- ja sosiaaioikeudet sotessa

- Tälläkin hetkellä merkittävä määrä ihmisiä ei tiedosta oikeuksiaan ja niitä myös rikotaan palveluissa
- Palvelut kirjavia ja niiden valvonnalla ei ole toimivia rakenteita ja käytäntöjä
- Perälän haastattelututkimus kuntien ja palveluntuottajien välisestä yhteistyöstä suomalaisissa kunnissa (Yhteiskuntapolitiikka 4/2010)
 - Palveluntuottajien ”villi länsi”, josta kuntien viranomaisten oli vaikea muodostaa kuvaa palveluja kilpailuttaessa
 - Toisaalta palveluntuottajat kokivat, että heille asetettiin kuntien taholta ylimitoitettuja vaatimuksia resursseihin nähden

Perus- ja sosiaali oikeudet sotessa jatkuu...

- Perus- ja sosiaaliset oikeudet työvälineeksi palveluiden suunnitteluun -eivät vain lista pakottavia velvoitteita
- Hankinta- ja substanssilainsäädännön välille tasapaino palveluja kilpailutettaessa
- Edelleen tarvetta erityislainsäädäntöön

Saavutettavat, riittävät ja tarpeenmukaiset palvelut

- Avun, hoivan ja tuen moninaisuus palvelujen tarjonnan lähtökohtana -ja myös lainsäädännön asettamana velvoitteena
 - Ei olemassa ”ihmelääkkeitä”, jotka korjaavat kaikkien ongelmat, vaan palveluissa oltava riittävästi variaatiota.
- Alueilla oltava realistinen kuva siellä vallitsevasta tarpeesta
 - Monipuoliset indikaattorit (ks. esim. Tanja Hirschovitz-Gertzin esitelmä ”Päihdepalvelujen tarve –voiko sitä mitata?” Päihdepäivillä 2015)
 - Tarpeen kartoittaminen julkisen vallan vastuulla, mutta esimerkiksi järjestöillä merkittävä rooli tarpeiden esille tuojina

Saavutettavat, riittävät palvelut...

- Tasapaino hyvien käytäntöjen ja innovaatioiden välillä esimerkiksi palveluja kilpailuttaessa
- Alueilla olemassa olevat resurssit arvokas voimavara, jota hyödynnettävä palveluntuotannossa
 - Tutkimuksissa esim. havaittu, että vahvat ja luottamukselliset verkostot ovat keskeisiä sosiaalisen pääoman tuottamisen välineitä. Verkostojen tuottama ”sosiaalinen resilienssi” ihmisten apuna ja tukena myös niukan taloudellisen kasvun tilanteissa.
- ks. tutkimuksista esim. YK:n Human Development Report 2014 <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>

Asiakkaat ja ammattilaiset sotessa

- Tälläkin hetkellä puutteita asiakas- ja potilaslakien säännösten noudattamisessa
- Asiakaslähtöisyys otettava aidosti toiminnan lähtökohdaksi esimerkiksi palveluiden menettelytapojen ja tilojen suunnittelussa
- Yllättävän pienillä asioilla voi olla valtava merkitys!
- Vertaistoimijoilla/kokemusasiantuntijoilla tärkeä rooli, mutta vastuu palveluista ei saa siirtyä heille
 - Nyt tutkimuksissa viitteitä esimerkiksi vertaistoimijoiden väsymisestä (ks. esim. Anna Lepon esitelmä Alkoholi- ja huumeututkijainseuran seminaarissa lokakuussa 2015 <https://ahtsry.wordpress.com/materiaalit/seminaarit/>)